

PAPER DETAILS

TITLE: ZEYNEB BIYİSEVA`NİN ÖYKÜLERİNDE ÇOCUKLARA BAKIS YAHUT ÇOCUK İMGESİ

AUTHORS: Gülüzar DEMİR

PAGES: 207-220

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2809478>

ZEYNEB BİYİŞEVA'NIN ÖYKÜLERİNDE ÇOCUKLARA BAKIŞ YAHUT ÇOCUK İMGESİ *

GÜLÜZAR DEMİR**

Öz: Zeyneb Biyişeva, XX. yüzyıl Başkurt edebiyatında önemli bir yere sahip olan toplumcu gerçekçi yazarlardan biridir. Edebiyatın çeşitli türlerinde eserler veren sanatçının edebî yönü hayli kuvvetlidir, ayrıca eserlerinin alt metinlerinde dikkate değer bir didaktik çabanın belirginleştiği görülür. Bu doğrultuda bu çalışmanın esas dayanağı Zeyneb Biyişeva'nın "*Başak (Başak), Kıyaş Nime Tinê? (Güneş Ne Dedi?), Yarzamsı (Yardımcı) ve Yeşel Yügen (Yeşil Yular)*" adlı öyküleri olmuştur. Bu öykülerdeki başat temalar; çocuk eğitimi, çalışkanlık, birlik ve beraberliktir. Öykülerde kahramanların genelde çocuk olduğu ve bu çocuk kahramanların verilen görevleri başarıyla yerine getirdiği rahatlıkla görülebilmektedir. Öykülerdeki çocuk kahramanlar ile yazar arasında bir paralellik olduğu söylenebilir. Yazarın içerisinde bulunduğu toplumun sosyal ve siyasi şartlarına çocukluğundan beri tanık olması onun edebî kişiliğinin oluşmasında önemli bir etken olmuştur. Bu makalede yukarıda değinilen hususları bir araya getirip öykülerin alt metinlerinde nelere dikkat çekilmek istendiği açıklanmıştır. Yöntemsel açıdan sosyolojik eleştiri ve biyografik eleştiriden yararlanılmıştır. Çünkü yazarın hayatında yer alan olaylar, içinde yaşadığı koşullar, aile ortamı, okuduğu kitaplar yazarın kişiliğinin ve dolayısıyla eserlerinin iyi anlaşılması için gerekli bilgiler sayılmaktadır. Öykülerde geçen kahramanların adeta Biyişeva'nın öğretmenlik mesleğinin bir semeresi olarak bilinçli ve çalışkan neslin onun kurgu dünyasında hayat bulduğu gözlemlenmiştir. Sanatçının istediği ideal toplumun bireylerini temsil etmeleri yönüyle Biyişeva'nın öykülerinin son derece önemli ve değerli edebî yapıtlar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zeynep Biyişeva, Başkurt Edebiyatı, Sosyolojik Eleştiri, Biyografik Eleştiri

THE VIEW TO CHILDREN OR THE IMAGE OF THE CHILDREN IN ZEYNEB BIYISHEVA'S STORIES

Abstract: Zeynep Biyişeva is a socialist-realist writer who has an important place in the 20th century Bashkir literature. The literary side of the artist, who produces works

* Bu makale Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde tarafımızca hazırlanan "Zeyneb Biyişeva'nın Hikâyeleri Üzerine Başkurt Türkçesi Dil İncelemesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Merkez/ Çanakkale <https://orcid.org/0000-0002-2904-0175>

(Yazının Geliş Tarihi/Received Date: 02.12.2022, Yazının Kabul Tarihi/Acceptance Date: 14.12.2022)

Doi:10.47089/iuad.12137779

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

in various genres of literature, is quite strong; in addition, it is seen that a remarkable didactic effort becomes evident in the sub-texts of her works. In this direction, the main basis of this study was Zeynep Bişeva's short stories named "Başak (Başak), Koyas Nime Tinê? (Güneş Ne Dedi?), Yarzamsı (Yardımcı) and Yeşil Yügen (Yeşil Yular)". The main themes in these stories are; child education, hard work, unity and togetherness. It can be easily seen in the stories that the protagonists are usually children and that these child characters successfully fulfill the given tasks. It can be said that there is a parallelism between the child characters in the stories and the author. The fact that the author has witnessed the social and political conditions of the society she is in since her childhood has been an important factor in the formation of her literary personality. In this article, it will be tried to explain what is wanted to be emphasized in the subtexts of the stories by bringing together the points mentioned above. Methodologically, sociological criticism and biographical criticism will be used. Because the events in the author's life, the conditions in which she lives, the family environment, and the books she reads are considered necessary information for a good understanding of the author's personality and therefore her works. It has been observed that the conscious and hardworking generation of the heroes in the stories almost as a result of Bişeva's teaching profession came to life in her fictional world. It has been determined that Bişeva's stories are extremely important and valuable literary works in terms of representing the individuals of the ideal society desired by the artist.

Keywords: Zeynep Bişeva, Bashkir Literature, Sociological Criticism, Biographical Criticism

Giriş

Başkurt halk romancısı, şairi ve oyun yazarı Zeynep Bişeva, Başkurdistan'ın Kügersin Bölgesi'nin Töyömbet köyünde 2 Ocak 1908 tarihinde dünyaya gelmiştir. Yazar çocukluğundan beri hayatın acısını da, sevincini de birlikte yaşamıştır. Annesini 3, babasını 11 yaşında kaybeden yoksul köy çocuğuna cumhuriyete kadarki dönemin şartları, okuma imkanını ancak 12 yaşında sağlayabilmiştir (Baimov vd., 2003: 378; Velitov, 2009: 23; Höseyinov, 2004: 227). Yazar çocukluğuyla ilgili "Doğrusunu söylemek gerekirse, ben çocukluk yıllarımı hatırlamayı hiç sevmiyorum. Hangi insan şu anda yaşadığı aydınlıktan geçmişte yaşadığı karanlık yıllara gitmek ister ki! Ama bu yaşananların hiçbirisi unutulmayacak. Geride bırakılan uzun yolun ilk patikaları gibi geçen sıkıntılı yılların asıl nedeni, ne de olsa çocukluk yıllarında yatıyor." demiştir. Karagöz, yazarın sözlerinin, Ekim Devrimi'nden önceki İdil-Ural bölgesinde yaşayan Türk ulusunun arzuladığı, uğruna kan döktüğü bağımsız olma düşüncesini onaylamadığını belgeler nitelikte olduğunu belirtmiştir (Karagöz, 2011: 313). Zeynep Bişeva'nın kaderi, memleketinin ve halkının kaderiyle birlikte gelişmiştir. Yeni kuruluşun şartları genç neslin önünde bilime, kültüre, sanata ve hizmete yeni ve geniş fırsatlar çıkarmıştır. Yazar, bu süreci karanlık bir dönemden aydınlığa geçiş olarak nitelendirmektedir.

Zeynep Bişeva, *Millî Pedagoji Enstitüsü*nü tamamladıktan sonra 1929-1930 yıllarında *Tëmes*'te öğretmen, 1931 yılında Ufa'da Başkurt ve Tatar yazı dilinde çıkan *Piyonër* dergisinde baş editör olarak çalışmıştır. Bu derginin ders kitapları

bölümünde yazar olarak da çalışan Biyişeva, bu dergi sayesinde edebiyat dünyasına, yazarlar ve şairler çevresine, yakınlaşmıştır. Bu, onun lise döneminde oluşan eser yazma, üretme isteğini tekrar artırmış ve güçlendirmiştir. Yazar bu dergiden sonra, 1934 yılına kadar, *Başkurdistan Kitap Neşriyatında* editör olarak çalışmıştır. Birkaç yıl sonra Ufa’dan ayrılan yazar, *Makine Traktör İstasyonunda* ve bazı bölge gazetelerinde çalışmıştır (*Ularsı, Bolşevistik Kolhoza*). 1938 yılında Zeyneb Biyişeva yeniden Ufa’ya dönmüş ve ilk olarak (1951 yılına kadar) radyo komitesinde editör, daha sonra *Başkurt Devlet Kitap Neşriyatının* çocuk edebiyatı bölümünde müdür olarak çalışmıştır (Baimov vd., 2003: 378-379; Karagöz, 2011: 314).

Zeyneb Biyişeva’nın eserlerini hayat çizgisinden ve yaşadığı tarihî dönemin şartlarından bağımsız olarak değerlendirmek güçtür. 1917 Ekim Devrimi’ne kadar yazarın içinde bulunduğu toplum çeşitli zorluklarla mücadele etmiştir. Ancak inkılaptan sonra Sovyet rejimi sayesinde toplumun karanlıktan aydınlığa geçtiği; bilim, sanat ve edebiyatta gelişmeler yaşandığı düşünülmektedir (Baimov vd., 2003: 378). Zeynep Biyişeva da devrim öncesi zorluklarla mücadele etmiş ve devrim sonrası yaşanan gelişmelerden olumlu yönde etkilenmiştir. Zeyneb Biyişeva Başkurt kadınları arasında ilk şiir kitabını, ilk drama eserini, derin muhtevalı romanlardan oluşan ilk Başkurt üçlemesini (trilogiya) yazan önemli bir yazardır. Büyük bir söz ustası olan yazarın eserleri “halka olan yakınlığı” ile bilinmektedir. Şiirlerinde, “Sërlë Kuray” (*Sırlı Kuray*) gibi sahneyi gümbürdeten dramalarında, “Uyanıv” (*Uyanma*) adlı ünlü trilogiyasında Zeyneb Biyişeva güçlü ve duyarlı şahıslar yardımıyla halkın kaderini ve halkın vatanı için durmadan mücadele vermesini başarılı bir şekilde ele almıştır. O, Başkurdistan sınırlarını aşır pek çok milletten okuyucuya ulaşmış ünlü bir şahsiyettir (Bikbayev, 2009: 9-14). Başkurt halkının kıymetli kızı olarak görülen yazar, Başkurdistan Cumhuriyeti’nin ilk Halk Yazarı adını ve “Salavat Yulayev Devlet Ödülü”nü almıştır (Velitov, 2009: 23).

Zeyneb Biyişeva, sanat hayatının ilk yıllarından itibaren edebiyatın bütün dallarında canla başla çalışmış; trilogiya eserlerinin yanında roman, öykü, piyes, şiir, masal, tercüme eser, edebî makale ve deneme türlerinde; bir gazeteci şahsiyet olarak da toplumsal makale ve röportaj türlerinde eserler vermiştir. Karagöz onun eserlerinin edebî kalıpların dışına çıkarak Sovyet edebiyatında, dolayısıyla Başkurt edebiyatında yeni bir çıkış açtığını aktarmaktadır (2011: 315). Önceleri, çocuk edebiyatı türlerinde eserler veren bir yazar olarak tanınan Biyişeva aydın, romantik ruhlu bir yazar olarak öyküler, şiirler ve ibretli masallar yazmıştır. Daha sonra “Duş Bulayık” (*Dost Olalım*), “Könhılıv” (*Künhılıv*), “Gölyamal” (*Gülyamal*), “Seyër Këşë” (*Tuhaf İnsan*), “Uyzar, Uyzar” (*Düşünceler, Düşünceler*) gibi keskin polemik ruhlu öykülerini kaleme almıştır. Zeyneb Biyişeva’nın yazdığı “Möhebbet hem Nefret” (*Sevgi ve Nefret*), “Nežër” (*Nedir*), “Tılsımlı Kuray” (*Tılsımlı Kuray*) gibi dramatik eserler, şekil ve üslup yönünden Başkurt Sovyet edebiyatında yeni bir dönemin başlangıç eserleri olma özelliği taşımaktadır. Bu eserler halk yaratıcılığı şiirselliğinde, folklor malzemelerinden

fazlasıyla yararlanılarak yazılmıştır. Karagöz bu eserlerdeki karakterlerin tarzının, geniş bir şekilde genelleştirilip felsefî sembollerle renklendirildiğini belirtmiştir (2011: 313-315).

Yazar üzerine Türkiye'de yapılan çalışmalar yazarın hayatı, eserleri ve Başkurt edebiyatındaki yeri hakkında önemli bilgiler vermektedir¹. Edebî yönü hayli kuvvetli olan Biyişeva'nın eserlerinin alt metinlerinde dikkate değer bir didaktik çabanın belirginleştiği görülür. Bu doğrultuda bu çalışmanın esas dayanağı Zeyneb Biyişeva'nın "Başak (*Başak*), Kıyaş Nime Tinê? (*Güneş Ne Dedi?*), Yarzamsı (*Yardımcı*) ve Yeşel Yügen (*Yeşil Yular*)" adlı öyküleri olmuştur. Bu öykülerdeki başat temalar; çocuk eğitimi, çalışkanlık, birlik ve beraberliktir. Öykülerde kahramanların genelde çocuk olduğu ve bu çocuk kahramanların verilen görevleri başarıyla yerine getirdiği tepeit edilmiştir. Bu makalede yukarıda değinilen hususlar bir araya getirilerek öykülerin alt metinlerinde nelere dikkat çekilmek istendiği açıklanmıştır. Yöntemsel açıdan sosyolojik eleştiri ve biyografik eleştiriden yararlanılmıştır. Çünkü "[y]azarın hayatında yer alan olaylar, içinde yaşadığı koşullar, aile ortamı, okuduğu kitaplar (...) yazarın kişiliğinin ve dolayısıyla eserlerinin iyi anlaşılması için gerekli bilgiler sayıl[maktadır]" (Moran, 2003: 132).

İnceleme

XX. yüzyıl Başkurt edebiyatında önemli bir yere sahip olan toplumcu gerçekçi² yazarlardan biri olan Zeyneb Biyişeva, eserlerini kendisinin ve

---

¹ Karagöz, Erkan (2011). Başkurt Sovyet Yazarı Zeyneb Biyişeva. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi* 1, 311-322. Demir, Gülüzar (2019). *Zeyneb Biyişeva'nın Hikâyeleri Üzerine Başkurt Türkçesi Dil İncelemesi (İnceleme-Metin-Dizin)*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale. Tay, Sevilay (2020). *Zeynep Biyişeva'nın "Kemhêtelgênder" Romanının Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğünün Hazırlanması*. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir. Tamam, Kübra (2021). *Zeyneb Biyişeva'nın Ültü İyik Buyında Adlı Romanının Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü*. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir. Ertürk, Fatma, & Tay, Sevilay (2022). *Aşağılananlar*. Ankara: Bengü Yayıncılık. Tay, Sevilay (2019). Başkurt, Kazak Edebiyatlarından İki Eserin Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Çerçevesinde Mukayesesi.

² 1930'larda ortaya çıkan ve ana ilkelerinin 1943'te toplanan 'Sovyet Yazarlar Birliği'nin Birinci Kongresi'nde saptanan "toplumcu gerçekçilik" Rusya'da devletin resmi sanat görüşü sayılmaktaydı. Sanatın ne olduğu sorusundan çok ne olması gerektiği sorusuna cevap veren toplumcu gerçekçiliğe göre sanatın yansıttığı gerçeklik, toplumsal gerçekçiliktir. Ama bu gerçeklik devrimci gelişme içinde görülür ve doğru olarak tarihi somutlukla işçi sınıfının eğitimi gözetilerek yansıtılır. Yazarın görevi toplumun belli bir dönemindeki gelişim doğrultusunu belirleyen toplumun iç yapısını ve dinamiğini kavramaktır. O dönem için tipik olan tarihi durumu anlayan yazar; eserinde kişiler, olaylar ve durumlarla bu tarihi güçlere somutluk kazandırır. Daha ayrıntılı bilgi için bk. Oktay, Ahmet (2003). Toplumcu

milletin yaşamışlıklarından hareketle oluşturmuştur. Başkurt edebiyatında özgün tarzını oluşturan yazar, kendi bakış açısıyla eserlerinde dünü ve bugünü işlemiştir. Halkının bağımsızlık mücadelelerine, sosyal problemlerine, günlük yaşantılarına, üzüntü ve kederlerine şahit olarak büyüdüğü için eserleri bu doğrultuda şekillenmiştir. Eserlerinde belirli tipler aracılığıyla halkın vatandaşlık görevlerini yerine getirmelerini ve bu görevleri hayatlarının ayrılmaz bir parçası olarak görmelerini aşılama çalışmıştır. Yaşadığı toplumda her vatandaşın vatani için bir şeyler yapabilecek olduğunu eserlerinde ustaca işlemiştir. İncelemiş olduğumuz öyküler de yazarın edebî kişiliği hakkındaki görüşleri destekler niteliktedir.

Zeyneb Biyışeva'nın öykülerini kaleme alırken içinde bulunduğu sosyal durumu ve genel şartları göz ardı etmeden ve soyutlamadan eserlerine yansıttığı açıkça görülmektedir. Öykülerdeki kahramanlar; üç yaşında annesini, on bir yaşında da babasını kaybettiği için yalnız bir birey olarak hayatta kalma mücadelesi veren sanatçıyı anımsatır (Karagöz, 2011: 313). Bu durum *Başak* adlı öyküde, öykünün çocuk kahramanı olan **"Hebirzēñ atahı, kart uqıtıvsı Helim ağay, avırıp yata."** (Biyışeva, 1969: 355) (*Hebir'in babası, yaşlı öğretmen Helim abi, hasta yatıyor.*) olmasıyla hissedilebilir. Hebir, henüz oyun çağına olmasına rağmen bir yetişkin hissiyatında olan, büyük sorumluluklar alan bir bireydir. Şüphesiz bu bilinçte olmasının en büyük etkeni toplumun ve ailesinin içerisinde bulunduğu sosyal ve siyasi şartlardır. Hebir, arkadaşlarıyla birlikte büyük bir duyarlılıkla çiftlik sahiplerinin uğrayabileceği zararı önleyebilmek ve onlara yardımcı olabilmek için çalışırlar. Yine bu doğrultuda *Yarzamsı* adlı öyküsünde kahramanın babasının hasta olması dikkate değer bir durumdur:

"Yeygē kızıv eş vaqıtında Yemildēñ atahı qapıl avırıp kittē." (Biyışeva, 1969: 369). (*Yaz gününde sıcak iş zamanlarında Yemil'in babası birden hastalandı.*)

Öykünün kahramanı olan Yemil evin bütün işlerini yetişkin bir insan gibi üstlenip "baba"nın yerini almıştır. Bu zor ve sıkıntılı işlerin üstesinden gelmek, hayatın gerçek yüzüyle henüz çocukken tanışmak hiç şüphesiz kolay bir durum değildir. Aynı şekilde Biyışeva da "[ç]ocukluk yaşlarından itibaren hayatın acı ve sert gerçekleriyle yüzleşmiştir" (Baimov vd.'den aktaran Karagöz, 2011: 313). Bu nedenle Biyışeva'nın gerçek hayatıyla kurgu gerçeği arasında bir paralellik görülmektedir. "*Devrim yıllarında fakir, öksüz ve yetim köylü çocuğu olan yazar*" (Baimov vd.'den aktaran Karagöz, 2011: 313) eserlerini çocukluk yıllarından birtakım olumsuzlukları ekleyerek meydana getirmiştir. Yine ilkökul öğretmenliği yapmasından dolayı (Karagöz, 2011: 314) talim, terbiye ve öğreticilik bağlamında öykülerinin kahramanlarının çocuk olması şaşırtıcı değildir. Bu düzlemde dikkati çeken bir diğer husus da öykülerdeki çocuk kahramanların çalışkanlığı, bilgeliği ve erdemliliğidir. Öyle ki bu çocuk

---

Gerçekliğin Kaynakları. İstanbul: Everest Yayınları; Moran, Berna (2003). *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

kahramanlar adeta “büyük ve meziyetli bir insan” profilindedir. *Başak* adlı öykünün kahramanı olan *Hebir* bu doğrultuda dikkate değerdir:

"... her yıl hayın, bigerek te dürtensë klastı maqtav gramotahı mēnen tamamlavı, mandolinala bik heybet itēp uynay bēlēvë, uyında, sesenlëkte le bër malayzı la aldın sıgarmavı hem in tertiplë piyonër bulıvı mēnen ul üzēnēñ iptēsterē arahında hōrmet kazağan." (Biyışeva, 1969: 354). *([h]er yıl özellikle de dördüncü sınıfı takdir belgesi ile tamamlaması, mandolini de güzel bir şekilde çalması, oyunda, sözde, ustalıkta da bir çocuğu dahi üstün çıkarmaması ve en disiplinli lider olmasıyla o kendi arkadaşları arasında saygı kazanmış[tır]).*

Biyışeva'nın çocuk kahramanları sadece bilgi ve yetenek bakımından değil sosyal bakımdan da dikkate değer kahramanlardır. Bu çocuk kahramanlar “tek başınlığın” vermiş olduğu zorlukla “birlikte olmanın” sağladığı kolaylığı henüz küçük yaşta kavrayacak ve özümseyecek bilinçtedir. Nitekim *Hebir*, arkadaşları arasında herhangi bir uyuşmazlıkta hemen olaya müdahil olup herkesi “birleştirmekten” geri durmamaktadır:

"Üz-ara tartış sıkha la, ularzı yaraştırıvsı Hebir bula. Gōmūmen, nisēktër, hōyleşēp, aňlaşp kuymaştan, ul üz tiñdeşterē hem üzēnen kēsēler arahında la tanılğan başlık bulıp alğaynı." (Biyışeva, 1969: 353). *(Kendi aralarında kavga çıkarsa da onları barıştıran Hebir oluyor. Genellikle bir şekilde konuşup, anlaşıldığından o kendi akranları ve kendisinden küçükler arasında da tanınan bir lider olmuştur.)*

Yine bu doğrultuda *Yeşël Yügen* adlı öyküsüne değinmekte fayda vardır. Çünkü bu öyküde kahramanların hepsi çocuktur. Bu çocuklar bulundukları bölgede bir gezi düzenleyip gördükleri yerleri ise hesaplama arzusu içinde olmuşlardır. Yazarın çocuklara böyle bir nitelik atfetmesi elbette ki önemli ve dikkate değer bir husustur:

"Ozaqlamay yeygë kanikul başlandı. Piyonërzer, üz kolhozdarınıñ bōte yērēn qarap sıgırğa, unda küpmë yırın, soqor, yırğanaq barın işepke alırga tēlep, poħodka sıgıp kittēler. İşepke gēne alıp ta qalmanılar, hatta kartağa la tōşöröp yörönöler." (Biyışeva, 1969: 379). *(Çok geçmeden yaz tatili başladı. Öncüler, kendi çiftliklerinin her yerini incelemeye, orada ne kadar yarık, çukur varsa hepsini hesaplamayı amaçlayıp, gezintiye çıktılar. Sadece hesaplamakla kalmadılar, hatta haritaya da işaretlediler.)*

Bu çocuk kahramanlar arasında bulunan *Demin*'in çok okuması, bilgili olması ve sakin tabiatlı görünmesi yazarın istediği kahraman profili düzlemindedir. Tıpkı *Başak* öyküsünün kahramanı *Hebir* gibi *Demin* de çalışkan, bilgili ve erdemli bir profildedir. Oysa öykünün diğer kahramanları okumanın ve bilgili olmanın hiçbir şeye yaramadığı kanaatinde dirler:

"Üte tınaq, yıvaş holoqlo Demin gēne beheske katnaşmanı. İptēsterē unan: – Demin ul uqıvzan başkanı bēlmey. E uqıv ösön talant kerekmey."

Tırırlık bulha yëte, -tip köldöler." (Biyışeva, 1969: 378). (*[Ç]ok mütevazı ve sakin tabiatlı Demin bahse katılmadı. Arkadaşları: - Demin, o okumaktan başka bir şey bilmiyor. Amma okumak için yetenek gerekmiyor. Çalışkanlık olsa yeter, deyip güldüler.*)

Fakat Demin, arkadaşlarının hayatını da okudukları sayesinde kurtarmıştır:

– **Koyaş üte yaman kızzıra başlanı, yırın eşë qalay rehet, yëles kënelër. Eyzegëz, şunda tösöp, halkın alıp sıgayık, -tinë. -Yırındıñ iñ teren yërënde nime bar iken? Unda 2050 hava nisëk iken? Tösöp bëleyëk! -tip te kızıkhındırıp yëberzë. (...) Ozaqlamay ular yırındıñ tepeşërek yarınan këmuzarzan tüben hikërzëler. Östö boşmas Demin gëne torop qaldı.**

– **Min hëzzë oşonda kötörmön, -tinë ul. (...)**

Yırın eşë töpkerek ingen hayın qaranğırak, yëvëşërek bula barzı. Yarzarı 2060 tēkelengenden-tēkelendë. Haman tigëzhëzërek, uyılmalırak bula barzı. Kayhı bër urındarı, öške yëmërelëp tösörzey bulıp, küñëlge hevëf halıp tora inë. Öške qarahañ, bınan kük yözö kēskey gëne, zeñger aşyavlık hımağ kına bulıp kürëne başlanı. E bıl yat donya mēnen mavıkkān balalar haman alısrak, töpkerek ine barzılar. Ul arala Qaktav artınan qalın qara bolot qalkıp sıqtı.

«Üte kızzırında bër hikmet bar inë le», tip uylap aldı Demin. Tınıshızlanıp torop bastı. Sabırhız atlap, yar buylap arı-birë yöröy başlanı. «Yamğır yavmas ëlëk eylenëp sıkhalar yarar inë. Yukha yırğanaqtı hıv başır zabaha!» (Biyışeva, 1969: 376).

Sıcak havadan bunalan çocuklar hem serinlemek hem de gördükleri derin çukuru keşfetmek için aşağı indiler. Fakat Demin yukarda kalmayı tercih etmişti. Çukur yukarıdan görüldüğünden daha derin, karanlık ve nemliydi. Kıyıları dikleştikçe çukur her an çökecek gibi görünüyordu. Demin Kaktav ardından gelen kara, yağmur bulutlarını görünce şiddetli yağmurun çukura dolup içeridekileri boğabileceğini anlayınca bağırmaya başladı. Sesini aşağıdaki arkadaşlarına duyurabilmek için çabaladı ve en sonunda başardı. Çocuklar Demin'in uyarısı ile büyük bir felaketten kurtuldular.

"– **Bögöngö köndöñ batırı hin buldıñ, Demin. Rehmet! -tip unıñ kulın kıştı. – İpteşterëñdë belenen qotqarziñ. ...-İpteşterëñdë belenen qotqarziñ."** (Biyışeva, 1969: 378). (*-Bugünün kahramanı sen oldun, Demin"... - Arkadaşlarını kazadan kurtardın.*)

Biyışeva'nın öne çıkan bir diğer çocuk kahramanı ise ailesine yardımcı olan ve bununla yetinmeyi az bulan Yemil'dir. Yemil, yukarıda da belirtildiği üzere, yazarın *Yarzamsı* adlı öyküsünde yer almaktadır. O; babasının hastalanmasından ötürü ev işlerinde annesine yardımcı olmuş, babasının yarım bıraktığı çiti tamamlamayı arzulamıştır:

"Uğa bit indë un bër yeş tuldı. Hezër ul öyze ir yënësänen iñ zur kěşë bulıp kala." (Biyışeva, 1969: 369). *(O artık, on bir yaşını doldurdu. Şimdi o, evde erkek soyunun en büyüğü ol[muştur].)*

Yemil, bu durumdan şikâyetçi olmayıp yetişkin bir insan gibi düşünmüş ve bu doğrultuda hareket etmiştir:

"E hezër uğa, öyze atahı urınına ğaile başı bulıp qalğan kěşëge, zurırak eşter başqarırğa kerek inë bit indë." (Biyışeva, 1969: 370). *([B]abasının yerine ailenin başı olarak kalan kişinin, daha büyük işler yapması gerekti.)*

Biyışeva, Yemil'in erdemli ve ailesine karşı yardımsever tutumunun yanında bir de Helil adlı kahramanı Yemil'e "yoldaş" tayin etmiş ve böylece "birlikte" olmanın önemini vurgulamıştır. Buna öykünün sonlarına doğru şahit oluyoruz. Çünkü ilk başlarda Helil, Yemil ile çeşmeden eve su taşıdığı için dalga geçmiştir:

"Yemil kız bulğan, Kız hıvğa barğan, Hıv alayım tıp, Qom hoşop alğan." (Biyışeva, 1969: 371). *(Yemil kız olmuş, Kız suya gitmiş, Su alayım derken, Kum doldurmuş.)*

Kısa bir süre sonra ise bir pişmanlık yaşayıp ona yardımcı olmaya başlamıştır:

"Helildëñ de hıñar künek totop yügërëp kilgenën kürzë. Ul da hezër, Yemilden kürmeksë, hıv taşırğa bulğaynı." (Biyışeva, 1969: 371). *(Helil'in de bir kova tutup hızlı hızlı geldiğini gördü. O da şimdi Yemil'den esinlenip su taşımaya başlayacaktı.)*

Bu iki küçük kahraman daha sonra ise beraber başka işlere girişmiş ve "birlikte" olmanın gücünü yansıtmışlardır:

"Kil elë bında. Bınavı ihatanı ikevlep eşlep bötöp qıyayık. Ul hezzëñ ösön de kerek bit... Helil, yügërëp, iptesë yanına kildë." (Biyışeva, 1969: 373). *(Gel şimdi buraya. Bu çiti iki kişi birlikte yapıp bitirelim. Bu sizin için de gerekli... Helil, koşup dostunun yanına geldi.)* Öyküdeki çocuk kahramanlar ile yazar arasında bir paralellik vardır. Çocukların içerisinde yaşadığı topluma ve olaylara karşı duyarlılık göstermesi, toplumun gelişmesi ve ilerlemesi yönünde en ufak bir yardımın bile büyük sonuçlar doğuracağı bilincinde olmaları Biyışeva'nın toplumuna karşı duyduğu sorumluluklar ve takındığı yardımsever tutum ile özdeş niteliktedir. Aynı şekilde çocukların sahip olduğu ve olması gerektiği karakter özellikleri de (erdemli, çalışkan, dürüst, yardımsever, bilgili, eğitilmiş) Biyışeva'nın yaratmak istediği ideal insan ve toplumla örtüşmektedir.

Burada dikkati çeken önemli hususlardan bir tanesi de Zeyneb Biyışeva'nın kahramanlarının adını seçerken takınmış olduğu tutumdur. Yazar, genel olarak kahramanlarına iyi, güzel, ahlaklı, erdemli, çalışkan, bilge, yardımcı gibi anlamlara gelecek adlar seçmekte, isim sembolizasyonundan faydalanmaktadır. Bu hususu daha da detaylandırabilmek için birkaç örnek vermek yerinde olacaktır. Yukarıdaki öyküde geçen **Yemil** adı "güzel ve sevgili" anlamlarına gelmektedir: *matur; höykömlö* (Kusimova, Bikşolova, 2005: 57). **Helil** ise

"gerçek dost" anlamı taşımaktadır: *ısin duş* (Kusimova, Bikkolova, 2005: 114). Bu doğrultuda Helil'in Yemil'e yardımcı olması, her işine yetişmesi "gerçek dost" kavramını tanımlar niteliktedir. Keza aynı şekilde *Başak* adlı öyküde geçen **Hebir** adının anlamı "bilgili" demektir: *bêlêklê, bêlêvsê* (Kusimova, Bikkolova, 2005: 113). Hebir öyküde de çalışkan ve bilgili bir çocuk olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine bir başka örnek ise *Yeşel Yügen* adlı öyküde geçen Demin ve Şakir isimleridir. **Demin**; "güçlü ve iyi" anlamına gelir: *bik şep, köslö* (Kusimova, Bikkolova, 2005: 43). **Şakir** ise "şükreden ve kadir kıymet bilen" anlamındadır: *şökör itêvsê, rehîmlê, kezêrzê bêlêvsê* (Kusimova, Bikkolova, 2005: 117). Demin'in adının anlamı bir nevi öyküde de verilmiştir:

"– Demindêñ kılinda kerek uynap kına tora. Eytêrhêñ, gël gêne yêr kazıv êşênde êşlegen, -tip kinenêp hâylenê vojatıy." (Biyışeva, 1969: 383). (*Demin'in elinde kürek, oynayıp duruyor. Sanki, hep yer kazma işini yapmış, diye sevinçle konuştu lider.*) ...

"– Êşsen gâilenen ul Demin, hüzzê tûgêl, êştê hâyövsen tokomdan, -tip umî arkahınan kaşkılup ta kuyzı." (Biyışeva, 1969: 383). (*Çalışkan ailedendir o Demin, sözü değil, işi seven sülaleden diye onun arkasını sıvazladı.*)

Görüldüğü üzere Demin'in güçlü bir karakter olduğu ortadadır. Aynı şekilde Şakir de Demin'e karşı haksızlık içerisinde olduğunu kabul etmiş ve onun kıymetini bilmiştir:

"– Têgê vaqıtta min hinê helethêz tip yañılış eytkenmên iken, Demin. – Körek tota bêlêv ze bêr hönêr iken ul! -tip kuyzı. Sönki Demin küp vaqıt üz ölöşön gêne tûgêl, Şakirzêñ ölöşön de êşlep taşlay." (Biyışeva, 1969: 383). (*Şakir de bu kez söze karışmaktan kendini alamadı: -İlk başta ben seni yeteneksiz diye yanlış söylemişim Demin. –Kürek tutabilmek de bir yetenekmiş! Dedi. Çünkü Demin çoğu zaman sadece kendi payını değil, Şakir'in payını da işleyip bitirmiş.*)

Verilen tüm örnekler değerlendirildiğinde Biyışeva'nın öykülerinde hayat bulan kahramanların adlarıyla müsemma oldukları açıkça şekilde görülmektedir. Bu doğrultuda farklı bir isim sembolizasyonu olarak *Hönersê hem Öyrensêk* adlı öyküsünden de bahsetmek konu bütünlüğü açısından gereklidir; çünkü bu öyküde geçen Hönersê ve Öyrensêk adlı kahramanlar manevi olarak nasıl bir durumdaysalar fiziki olarak da aynı şekle bürünmektedirler. Şöyle ki Hönersê adlı kahraman manevî düzlemde iyi, bilge ve güzel bir insan örneğidir ve yazar bu insanı fizikî olarak da olumlu bir şekilde tasvir etmektedir:

"E ozon buylı, kaksa yañaqlı hönersê tağı la nezêgeyêp, duğa kêvêk bögölöp tüşken." (Biyışeva, 1969: 26). (*[U]zun boylu, zayıf yanaklı usta daha da narınlaşmış, yay gibi bükülmüş[tür.]*)

Öyrensêk adlı kahraman ise manevî düzlemde üçkâğıtçı, kötü, kaba ve hilekâr bir insandır. Buna paralel olarak yazar, kahramanını fizikî olarak olumsuz tasvir etmiştir:

"Zur, kömörö tanavlı, supay küzlë, belekes këne şere başlı Öyrensëk bëzzëñ Uraldağı tazğara tigen börkötke oqşap qalğan. Qorhağın may, bitën yön başkan." (Biyışeva, 1969: 26). (*Büyük, eğri burunlu, baykuş gözlü ve küçük kel başlı çırak, bizim Ural'daki şah kartal denen kaya kartalına benzemiş. Karnını yağ, yüzünü kıl basmış.*)

Bu örneklerle birlikte yazarın karakter/kahraman seçimlerinde ayırt edici öğeler belirlediği açıkça görülmektedir. Olumlu ve olumsuz durum/tavır/kişiler karşısında yazar "dünya görüşü refleksini" öykülerinde göstermekten kaçınmamıştır. "*Doğrusunu söylemek gerekirse, ben çocukluk yıllarımı hatırlamayı hiç sevmiyorum. Hangi insan şu anda yaşadığı aydınlıktan geçmişte yaşadığı karanlık yıllara gitmek ister ki! Ama bu yaşananların hiçbirisi unutulmayacak*" (Baimov vd.'den aktaran Karagöz, 2011: 313). Nitekim Biyışeva her ne kadar çocukluk yıllarına dönmek istemese de çocukluk yıllarının etkisinde kaldığı aşikârdır.

Buraya kadar, özellikle de çocuk karakterler üzerinden yazarın öyküleri biyografik bir perspektifle ele alındı. Yazarın içinde bulunduğu toplumsal şartlara, sosyolojik eleştirinin sunduğu bakış açısıyla bakıldığında şu hususlar dikkat çekmektedir. Yazarın öykülerinde çocukları ele almasında toplumsal şartların da etkisi olduğu görülmektedir. Bu hususta özellikle yazarın sosyalist rejimin güdümünde kaldığı dikkat çekmektedir. Öykülerin bazı yerlerinde *kolhoz* (kolhoz), *piyonër* (lider, öncü), *kolhoz prædsëdatëlë* (çiftlik temsilcisi), *piyonërzer sborı* (öncüler toplantısı) gibi kavramları kullanılması sanatçının içinde bulunduğu toplumsal şartların güdümünde olduğunun bir göstergesidir. Öykülerinde sezindirdiği birlik, beraberlik gibi kavramlarla "örgütlenme" güdüsü alt metinde rahatlıkla görülebilmektedir. Sanatçının içinde bulunduğu toplum, zaman ve mekân elbette ki sanatçıdan ayrı düşünülemez. Dolayısıyla Biyışeva, bu kavramlar/durumlar/düşünceler etrafında genelde sanatını özelde ise öykülerini çerçevelemiştir. Öyle ki Biyışeva, "*Sovyet döneminde ve rejimin ideolojik şartlarında edebî eserler vermiş seçkin bir Başkurt yazarıdır*" (Karagöz, 2011: 311). Bu ideolojik husus için, *Başak* adlı öykünün çocuk kahramanı olan Hebir'in, büyük adam sıfatıyla ve yetişkin bir birey farkındalığıyla olaylara bakışını vermek yerinde bir tespit olacaktır:

"– Min -piyonër, -tinë malay, kıyiv itëp. Unan, kombaynërge avız asırğa la birmey, kıyiv itëp höylep kittë:

– Ağay, hëzzëñ bıl uçastkala ni ösöndör küp başak qala. E tęgë uçastkala eşlegende, hëz bër ze başak qaldırmay inëgëz. Min, bında küpmë aşlık yuğalvın tével bëlëv ösön, bër gëktar yërzëñ başağın yıyım. Ėyë, ėyë, ısanmahagız, prædsëdatël ağayzan horagız. Ağay, hëz, minëñse, kombaynıgızı öštenërek yörötehëgëz şikëllë. Kürehëgëz, qamıldar nisëk ozon qalgandar..." (Biyışeva, 1969: 356).

(Ben lider dedi çocuk cesaretle. Sonra biçerdöver makinistinin konuşmasına fırsat vermeden hızlıca söyleyiverdi:

— *Abi, sizin bu tarlada ne için çok başak kalıyor? Ama öteki tarlada çalıştığınızda, siz bir tane bile başak bırakmıyordunuz. Ben burada ne kadar yiyecek kaybettiğini tam olarak öğrenmek için, bir hektar yerin başağını topladım. Evet evet inanmazsanız başkan abiye sorun. Abi siz bence, biçerdöveri daha üstten yürütüyorsunuz gibi. Bakın, anızlar nasıl uzun kalmışlar...*)

Bu minvalde Karagöz’ün “*Biyişeva devrim sonrasında, her Sovyet insanına vaat edilen cennet yalanına inandırılmış ve komünist rejime eli kalem tutan bir silahşor olarak hizmetlerde bulunmuş*” (Karagöz, 2011: 312) tespiti yerinde bir tespit olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü henüz ilkokul çağlarında olan çocukların bu denli geniş ve derin düşüncelere sahip olması ve büyük bireyler gibi hareket etmesi çocukluk döneminin tabiatına aykırı bir durum teşkil etmektedir.

Sonuç

Çalışmamızı oluşturan öykülerin yazarın edebî kişiliği hakkındaki görüşleri destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Yazar, incelemiş olduğumuz “*Başak (Başak), Kıyaş Nime Tinê? (Güneş Ne Dedi?) ve Yarzamsı (Yardımcı)*” adlı öyküleri sanatının ilk yıllarında çocuklar için yazmıştır. Büyük Vatan Savaşı’ndan sonra halkının vatandaşlık görevlerini yerine getirmeye çalışmasının çocuklar üzerindeki yansımalarını dolaylı yoldan vurgulamıştır. Öykülerdeki tipler görev bilincine sahip, çevresi ve ailesi için faydalı işler yapmaya çalışan çocuklardan oluşmaktadır. Yazar hayatı boyunca kendi insanının sıkıntılı süreçlerine, onların zor günlerindeki birlik ve beraberliklerine şahit olmuştur. Bu yönüyle yazarın hayatı ve eserleri arasında bir bağ vardır. Yazar kendisine böyle bir misyon belirlemiş ve kendi hayatından kesitleri öykülere yedirmiş, aynı zamanda bunları kahramanlar üzerinden okuyucuya aktarmıştır.

Bütün bu hususlar dâhilinde Biyışeva’nın öykülerindeki çocuk kahramanların toplumun yönlendirdiği bireyler olmaları dikkate değer bir durumdur. Bu öykülerde adı geçen çocuk kahramanlar genelde bilgili, erdemli, ahlaklı ve çalışkan bireylerdir. İçinde bulundukları topluma ve ailelerine karşı sorumlu bireyler olmakla birlikte; beraber yaşamak ve iş birliğinden ödün vermemek noktasında üst bir bilince sahiptirler.

Öykülerde geçen kahramanlar adeta Biyışeva’nın öğretmenlik mesleğinin bir semeresi olarak bilinçli ve çalışkan neslin kurgu dünyasında hayat bulmasıdır. Sanatçının istediği ideal toplumun bireylerini temsil etmeleri bakımından Biyışeva’nın öyküleri son derece önemli ve değerli edebî yapıtlardır. Bu eserler sayesinde bir sanatçının toplumdan ne beklediği yahut bir topluma neyi empoze etmek istediği tespit edilebilirlik kazanmaktadır.

Yazar Katkı Oranı (Author Contributions): Gülizar Demir (%100)

Yazarların Etik Sorumlulukları (Ethical Responsibilities of Authors): Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması (Conflicts of Interest): Çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Agişev İ. M.; Biyişev E. G.; Zeynullina G. D.; İsmöhemetov Z. K.; Kusimova T. H.; Uraksın Z. G.; Yarullina U. M. (1993). *Başkört Têlênêñ Hüzlêğê I-II*. Moskova: Russkiy Yazık.
- Baimov, P.; Gariiva, G.; Mustafina, P.; Şaripova, Z. (2003). *Yêğêrmênsê Bıvat Başkört Ezebiyetê*. Öfö: Resey Federatsiyahınıñ Meğarif Ministrılığı Başkört Devlet Üniversiteti.
- Başkört Têlênêñ Akademik Hüzlêğê. (2011). (Ed. Hisamitdinova F. G.) 8 Tom Ufa.
- Bikbayev, Ravil (2009). *Zeyneb Biyişeva Tormoşo Hem İjadı*. (Der. Kamdim Aralbayev, Galiya Galimova, İrek Kinyabulatov) Talant Balkışı, 9-14. Öfö: Zeyneb Biyişeva İsemêndegê Başkörtostan Kitap Neşriyetê.
- Biyişeva, Zeyneb (1969). *Haylanma Eşerzer; Povester-İkeyeler (Cilt II)*. (Ed. R. A. Devletov) Öfö: Başkörtostan Kitap Neşriyetê.
- Höseyinov, F. B.; Gilmalova, M. G.; Şekürov, R. Z. (2004). *Başkört Ezebiyetê 10*. Öfö.
- Karagöz, Erkan (2011). Başkurt Sovyet Yazarı Zeyneb Biyişeva. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi 1*, 311-322.
- Kusimova, T., & Bikkolova, S. (2005). *Başkört İsemderê*. Öfö: Başkörtostan Kitap Neşriyetê.
- Moran, B. (2003). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özşahin, Murat (2017). *Başkurt Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Velitov, İşbuldı (2009). *Zeyneb Biyişeva Tormoşo Hem İjadı. Halkıbızın Arzaklı Kızı*, 23-31. Öfö: Zeyneb Biyişeva İsemêndegê Başkörtostan Kitap Neşriyetê.

ВЗГЛЯД НА ДЕТЕЙ В РАССКАЗАХ ЗЕЙНЕБ БИЙИШЕВОЙ, ИЛИ ОБРАЗ РЕБЕНКА

АННОТАЦИЯ

Зейнаб Биешева, XX в. является одной из писателей-общественников-реалистов, занявших видное место в башкирской литературе XX века. Литературная направленность писателя, создающего произведения в различных жанрах литературы, очень сильна, кроме того, замечательное дидактическое усилие проявляется в подтекстах произведений. В этом направлении главной основой этой работы является работа Зейнаб Биешевой “Башаҡ (Дева), Коойаш Ниме Тине?”

(Что сказал Солнце?), (Помощник) и (Зеленый недоуздок)" считаются одними из её малых рассказов. Главными темами в этих рассказах являются воспитание детей, трудолюбие, единство и единение. В рассказах можно легко увидеть, что герои, как правило, дети, и что эти дети-герои ее рассказов успешно выполняют поставленные перед ними задачи. Можно сказать, что между детьми и автором в рассказе есть параллель. Тот факт, что писатель с детства была свидетелем социальных и политических условий общества, в котором она находилась, сыграло важную роль в формировании её литературной личности. Автор написала эти маленькие рассказы, которые мы рассмотрели, для детей в первые годы своего творчества. Она косвенно подчеркнула последствия для детей после попыток её нации выполнить свой гражданский долг после Великой Отечественной войны. Типы в рассказах состоят из послушных детей, пытающихся выполнять полезную работу для своего окружения и семьи. Например, в рассказе Ярзамсы, который пытался помочь своей матери и брату, потому что его отец заболел, изображен более зрелым ребенком, чем его возраст, с ответственностью, возложенной на его плечи в отсутствие отца, хотя ему всего одиннадцать лет. В рассказе под названием Башаҡ рассказывается о том, как дети, работающие вместе делают что-то для своего общества, чтобы предотвратить ущерб, который могут нанести владельцы фермы из-за того, что пшеница на ферме не может быть полностью собрана комбайном. Эти работы, каждая из которых посвящена жизни, обществу и детям, подчеркивают, что можно сделать благодаря единству, как можно преодолеть проблемы. На протяжении всей своей жизни писатель была свидетелем тревожных процессов своего народа, их единства и единения в трудные дни. В этой статье мы попытались декоммунизировать вышеупомянутые аспекты и попытались объяснить, на что желательно обратить внимание в подтексте рассказов. С методической точки зрения будет использована социологическая критика и биографическая критика. Потому что события, происходящие в жизни автора, обстоятельства, в которых она живет, семейное окружение, книги, которые она читает, считаются необходимой информацией для хорошего понимания личности автора и, следовательно, её произведений.

Зейнаб Биешева в своих произведениях, связанных с реальной жизнью, рассказывала о своем собственном жизненном опыте и жизненных

обстоятельствах и проблемах, характерных для того периода, в котором она жила. Её работы были написаны не для того самого процесса написания но для того что показать важность человеческой жизни и , с учетом важности человеческой жизни в ее индивидуальных изображениях и содержании, то есть о смысле жизни. Это наиболее заметно в его рассказах. Примечательно, что дети в рассказах Бишевой - это личности, управляемые обществом. Дети, упомянутые в этих рассказах, как правило, образованные, добродетельные, нравственные и трудолюбивые люди. Несмотря на то, что они являются ответственными лицами перед обществом, в котором они находятся, и их семьями; они обладают высшим сознанием того, что живут вместе и не идут на какие-либо компромиссы в отношении своих ценностей.. Герои, действие которых происходит в рассказах, - это как бы воплощение педагогической профессии Бишевой в жизнь сознательного и трудолюбивого поколения в мире художественной литературы.

Если мы обратимся к социальным условиям, в которых находилась писатель, с точки зрения социологической критики, можно сказать, что социалистический режим в Советской России оставил свой след в ее рассказах.. Стремление “объединиться” с такими понятиями, как единство и единение, которые она пытается показать в своих рассказах, легко прослеживается в подтексте. Общество, время и пространство, в которых находится писатель, конечно, будет немыслимо отделять.

Таким образом, Бишева, как правило, основывала свое искусство на этих концепциях / ситуациях / мыслях, в то время как в частном порядке она создавала свои истории. Маленькие рассказы Бишевой являются чрезвычайно важными и ценными литературными произведениями, поскольку они представляют людей идеального общества, к которому стремится автор. Благодаря этим работам можно определить, чего автор ожидает от общества или чего она хочет донести до общества.

Ключевые слова: Зейнеп Бийшева, Рассказ, Социологическая критика, Биографическая критика